

Empowered lives.
Resilient nations.

*Podrška razvoju i primeni politike
klimatskih promena u R Srbiji
i
međunarodni pregovori o klimi*

“A Zero-Carbon Future”

RESPONSIBLE ENVIRONMENT AND ENERGY MANAGEMENT

TRANSPARENT AND ACCOUNTABLE GOVERNANCE

EMPOWERED AND INCLUSIVE SOCIETY

O Programu UN za razvoj (UNDP)

- Program UN za razvoj (UNDP) - globalna razvojna mreža UN;
- Aktivnosti u 177 država i drugih teritorija;
- podrška međunarodnim procesima i aktivnostima, uključujući i Globalnu razvojnu agendu za period posle 2015.g.

U R Srbiji:

- Pružanje tehničke pomoći, saveta u cilju postizanja održivog razvoja;
- Podrška R Srbiji na putu ka članstvu u EU;
- Aktivnosti u R Srbiji od 1952. godine – Kancelarija u Beogradu;
- Polje delovanja (UNDAF/CPD):
 - Iskorenjivanje siromaštva i postizanje Milenijumskih razvojnih ciljeva/ ciljeva održivog razvoja
 - Demokratsko upravljanje
 - Sprečavanje kriznih situacija i post-krizni oporavak
 - Zaštita životne sredine, klimatske promene, energetika i održivi razvoj
 - Sprečavanje nepogoda i reavanje posledica nepogoda

Uvodne napomene

- Okvirna konvencija UN o promeni klime (UNFCCC) i Kjoto protokol;
- Proces pridruživanja EU = ispunjavanje međunarodnih obaveza;
- Izveštavanje o sprovođenju multilateralnih sporazuma (uključujući i UNFCCC) - Prvi izveštaj R Srbije prema UNFCCC – usvojen 2010. godine;
- *Nepovoljni klimatskih uslovi* (INC): porast temperature tokom 21. veka + dugoročno smanjenje količine padavina = negativne posledice na živi svet, ekosisteme, privredu i zdravlje ljudi;
- Potrebe za prilagođavanjem socio-ekonomskih sistema i razvojnih planova novim klimatskim uslovima;

Međunarodna agenda – klimatske promene

- UNFCCC – Jedna od Rio konvencija (1992.g.), važeća od 1994.g. (za R Srbiju od 2001.g.) Cilj: “stabilizacija atmosferskih koncentracija GHG na nivou koji sprečava negativni ljudski uticaj na klimatski sistem” – sprečiti porast prosečne glob. temperature iznad 2C;
- Kjoto protokol – usvojen 1997.g, važeći od 2005.g (za R Srbiju od 2008.g.); Cilj: obaveza industrijalizovanih zemalja da stabilizaciju emisiju GHG – obavezujuća ciljana smanjenja emisija za industrijalizovane države + EU od 5% (prvi obavezujući period 2008 – 2012.g.) + drugi obavezujući period – Doha amandman do 18% (2013 – 2020.g.) – uvođenje tržišnih mehanizama u regulisanje emisija GHG (trgovina emisijama, CDM, JI);
- Akcioni plan sa Balijsa (2007.g.) – na 13. COP – zajednička dugoročna vizija (mitigacije + adaptacije + tehnologije + finansiranje);

- Sporazum iz Kankuna – COP16, 2010.g, Meksiko - set sporazuma za mitigacije, adaptacije, razvoj kapaciteta, finansiranje...
 - Uspostavljanje **jasnih ciljeva smanjenja antropogenih emisija GHG**
 - **Zajednički cilj ali podeljene odgovornosti**
 - Razmatranje napretka u ispunjenju cilja od 2° C
 - Paket **mera za države u razvoju za adaptaciju i niskougljenični razvoj;**
 - Odluka o uspostavljanju **Zelenog klimatskog fonda;**
- Konferencija u Durbanu – COP17 - 2011.g – prekretnica u međunarodnoj politici – uspostavljanje **nove pregovaračke platforme** da se 2015.g. usvoji novi dokument za period posle 2020.g;
 - Veće ambicije: aktivnosti na **nacionalnom + lokalnom nivou;**
 - Veća uloga **poslovnog i civilnog sektora**

- Konferencija u Dohi, Katar, - COP 18 - 2012.g – Amandman iz Dohe na Kjoto protokol, nastavak sprovođenja Akcionog plana iz Balijsa, **nastavak pregovora za novi dokument 2015.g** – politička podrška;
 - Odluka o **sedištu Zelenog klimatskog fonda** u Koreji
 - **Klimatski tehnološki centar** – pri UNEPu
 - Smernice za **nacionalne planove adaptacije** usvojene
- Varšava 19. COP19 – 2013.g – definisani vremenski rokovi za pregovore o novom dokumentu (maj 2015.g.);
 - Rad na razvoju **INDCs**
 - Premošćavanje praznine u periodu do 2020.g;
 - **Međunarodni mehanizam za procenu štete i gubitaka usled klimatskih promena** – uspostavljen;
 - Obnovljene obaveze razvijenih zemalja da obezbede 100 milijardi dolara pomoći/god državama u razvoju do 2020.g.
 - **Varšavski okvir za REDD +** usvojen;
 - **Zeleni klimatski fond počeo sa radom;**

- Konferencija u Limi, - COP20 -2014.g – “Lima call for Climate Action”
- **Nameravani nacionalno određeni doprinosi smanjenju emisija GHG (*INDCs*):**
 - obaveze smanjenja emisija GHG do 2030. godine u odnosu na 1990.g. za Aneks I,
 - dobrovoljno smanjenje GHG ne-Aneks I – do kraja avgusta 2015.
- Preko 160 država predalo svoje *INDCs*:
 - EU: smanjenje emisija GHG najmanje 40% u odnosu na 1990, 27% RES i uštede energije
 - Švajcarska: 50% smanjenje GHG /1990.
 - Norveška: 40% smanjenje /1990.
 - Rusija: 25-30% smanjenje GHG /1990 - pošumljavanje
 - Kanada: 30% smanjenje/ 2005.
 - SAD : do 2025 smanjenje GHG 26 -28% /2005.

- NY UN SG klimatski samit - septembar 2014.g.
- “Lima-Paris Action Agenda (LPAA)” – za niskougljениčno i otporno društvo/razvoj;
- Septembar 2015 – UN samit za usvajanje Ciljeva održivog razvoja (razvojna agenda za period od 2030.g);
- “Pariski sporazum”:
 - Suština u INDCs – obaveze/doprinosi (CBDR principle);
 - Ambiciozan cilj da se zadrži porast globalne temp ispod 2° C
 - Uspostavljanje globalnog MRV sistema za praćenje GHG;
 - Definisanje **globalnih ciljeva** mitigacije (od karbonske neutralnosti do procentualnog smanjenja emisija);
 - **Klimatsko finansiranje** - mobilisati 100 milijardi dolara/god od 2020. za podršku državama u razvoju (GEF, GCF, privatni sektor...);
 - “REDD+” i druge inicijative;
 - Podrška izgradnji kapaciteta i tehnologijama;
 - Mehanizam OR – kombinovana podrška naporima država u mitigacijama, adaptacijama + tehnologijama, izgradnji kapaciteta

Podrška uspostavljanju i sprovođenju politike klimatskih promena

Izveštavanje o sprovođenju politike klimatskih promena

Projekat	Drugi nacionalni izveštaj R Srbije prema Okvirnoj konvenciji UN o promeni klime (Odluka 10/CP.2 i 17/CP.8);
Projekat	Prvi ažurirani izveštaj R Srbije prema Okvirnoj konvenciji UN o promeni klime (Odluka 2/CP.17 COP UNFCCC)
Ciljevi	- Inventar GHG - Mere mitigacije: energetika, industrija, otpad, poljoprivreda/korišćenje zemljišta - Mere adaptacije: poljoprivreda, šumarstvo, vodoprivreda... - Projekcije GHG emisija do 2020, 2030, 2050.g. Jačanje nacionalnih kapaciteta, uključivanje klimatskih promena u sektorske i nacionalne politike, uspostavljanje MRV sistema, unapređenje obrazovanja, informisanosti, tehnologija i finansiranja;
Implementaciona agencija	UNDP Serbia - GEF
Implementacioni partner	Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine / Agencija za zaštitu životne sredine

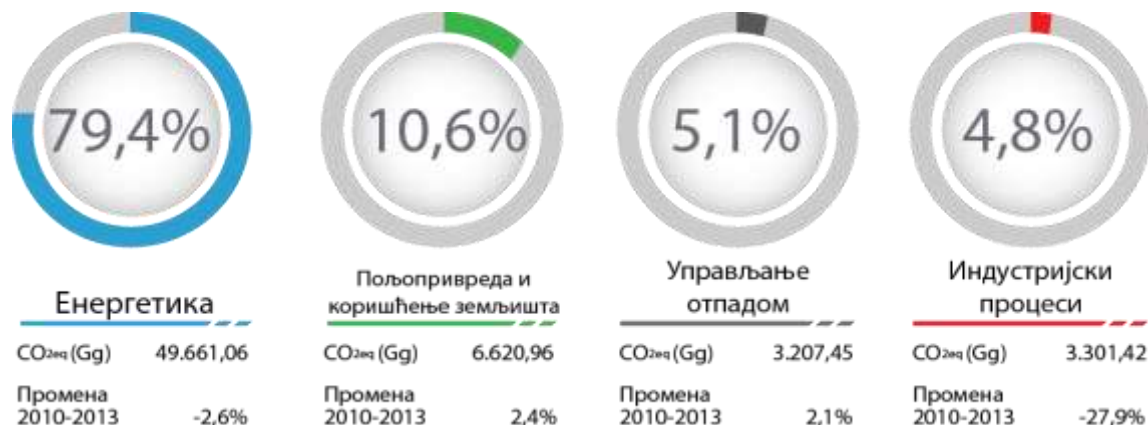
Informacioni sistem za GHG emisije iz drumskog saobraćaja	Razvoj informacionog sistema za primenu COPERT 4 modela u proračunu emisije polutanata i gasova sa efektom staklene bašte iz drumskog saobraćaja, Unapređenje prikupljanja podataka i sistema monitoringa u sektoru saobraćaja.
Unapređenje inventara GHG u oblasti energetike i obuka institucija	Identifikacija i proračun nacionalnih emisionih faktora po ključnim kategorijama izvora Neto toplotna vrednost sirovog lignita iz kopova u R Srbiji Potrošnja goriva u postrojenjima za sagorevanje u R Srbiji Softver za proračun emisionih faktora za CO2 iz lignita
Podrška izradi Prvog zakona o smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte	Uspostavljanje sistema za smanjenje GHG, Izdavanje dozvola za emisiju GHG, monitoring, izveštavanje, verifikacija i akreditacija, naknade i administrativne takse, kao i nadzor i druga pitanja od značaja za sistem za smanjenje emisija GHG.
Rodna ravnopravnost i klimatske promene	Integracija pitanja rodne ravnopravnosti u politiku klimatskih promena i druge sektorske politike, prema potrebi;

Nameravani nacionalno odredjeni doprinosi smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte - INDCs	INDCs do 2030. godine (na osnovu podataka o emisijama GHG u 1990.g. i projekcija GHG). – 9.8 % ukupnih emisija u 1990. godini
Podizanje svesti i informisanje u oblasti klimatskih promena	Radionice o merama mitigacije i adaptacije na klimatske promene u 2014 i 2015. g. (Niš, Bajina Bašta, Novi Sad, Bor); Regionalne radionice o politici klimatskih promena (Beograd, decembra 2014.g, oktobar 2015.g.); Javno slušanje pri Odboru za zaštitu životne sredine Narodne skupštine R Srbije; Nacionalni klimatski forum – po uzoru na koncept Svetske meteorološke organizacije (septembar 2015.g.);
Nacionalni plan prilagođavanja (adaptacije) na izmenjene klimatske uslove	Ključni sektori: Vodni resursi, poljoprivreda, šumarstvo, biodiverzitet i ekosistemi Identifikacija ranjivosti i mera prilagođavanja Prioritizacija, identifikacija odgovornosti, izvori finansiranja Analiza troškova i dobiti mera adaptacije Rok izrade: oktobar 2015.g.

Podrška pripremi pregovaračke pozicije u oblasti klimatskih promena (Poglavlje 27)	Analiza postojećeg zakonodavnog i strateškog okvira; Identifikacija nedostataka i predlaganje mera za dalju transpoziciju i implementaciju strateškog (EU 2020, 2030 i 2050) i zakonodavnog okvira EU (EU TES, MMR, Effor Sharing Decision, Carbon Capture and Storage...); Analiza institucionalnog okvira i izvora finansiranja i davanje preporuka; Identifikacija neophodnih investicionih ulaganja ▪ do 2020 – 10 milijardi EUR; ▪ do 2025 – 20 milijardi EUR; ▪ do 2030 – 33 milijarde EUR investicija; Predlaganje rokova; Izrada rečnika terminologije klimatskih promena;
Klimatske promene i lokalni nivo	Novi UNDP/GEF projekat “Lokalni razvoj otporan na klimatske promene” Okvirni budžet – 10 miliona USD; Period imlementacije: 2016 – 2020.g. Partneri: Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine Lokalne samouprave u R Srbiji Cilj projekta: “inovativni pristup” u rešavanju nekih uobičajenih problema lokalnih samouprava u Srbiji, poput: unapređenja energetske efikasnosti, korišćenja obnovljivih izvora energije, pretvaranja otpada u energiju, uvođenja alternativnih i održivih vidova urbane mobilnosti i sl, a sve u kontekstu smanjenja emisije GHG;

INDCs Srbija

- Emisije gasova u 2013.g. (uključujući i odstranjenja) / sektoru:

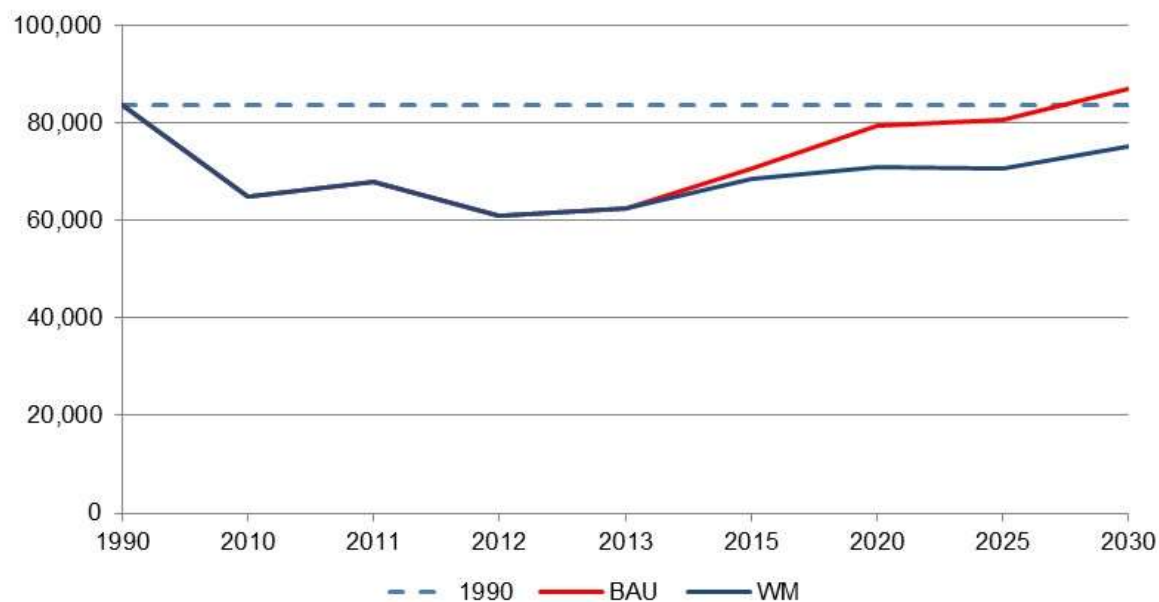
Emisije iz sektora energetike:

Tabela 1. Istorijske i projektovane vrednosti emisije GHG za period 2015-2030 (Gg CO₂ eq)

Godina	1990	2010	2011	2012	2013	2015	2020	2025	2030
BaU	83519	64813	68027	60959	62521	70783	79442	80662	87100
Scenario sa merama	83519	64813	68027	60959	62521	68410	70966	70749	75293

Promena emisije GHG za period 2015-2030 u odnosu na 1990. godinu (Gg CO₂eq)

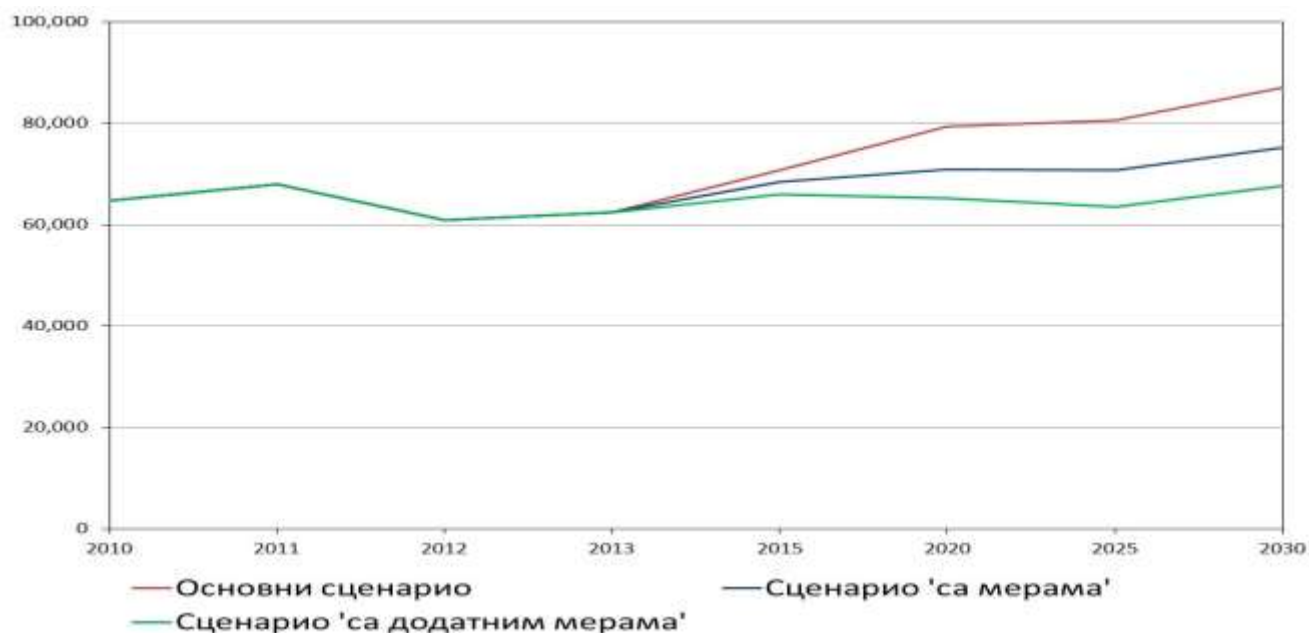

- Energetika – pretpostavke unapređenja energetske efikasnosti i promene strukture korišćenja energenata – potrošnja raste za 17% do 2030.g. (referentni scenario iz 2010.g.);
- Industrija i industrijski procesi u blagom porastu (gvožđe, čelik, mineralne komponente) – rast BDP-a od 3% /god;
- Poljoprivreda – porast udela sektora poljoprivrede zbog povoljnih uslova i ulaska u EU;

INDCs do 2030. godine (na osnovu podataka o emisijama GHG u 1990.g. i projekcija GHG) – 9.8 % ukupnih emisija u 1990. godini

Drugi nacionalni izveštaj prema UNFCCC (SNC)

Укупне емисије ($Gg\ CO_2eq$)	2015.	2020.	2025.	2030.
Основни сценарио	70.783,23	79.442,37	80.661,99	87.099,71
Сценарио „са мерама”	68.410,42	70.966,54	70.749,05	75.293,72
Сценарио „са додатним мерама”	66.015,15	65.164,09	63.475,53	67.613,66

Слика 3.6-1: Тренд укупних емисија GHG и пројекције за период 2010–2030. године за три сценарија (основни сценарио, сценарио 'са мерама' и сценарио 'са додатним мерама'), $GgCO_2eq$

Prvi dvogodišnji ažurirani izveštaj prema UNFCCC (BuR)

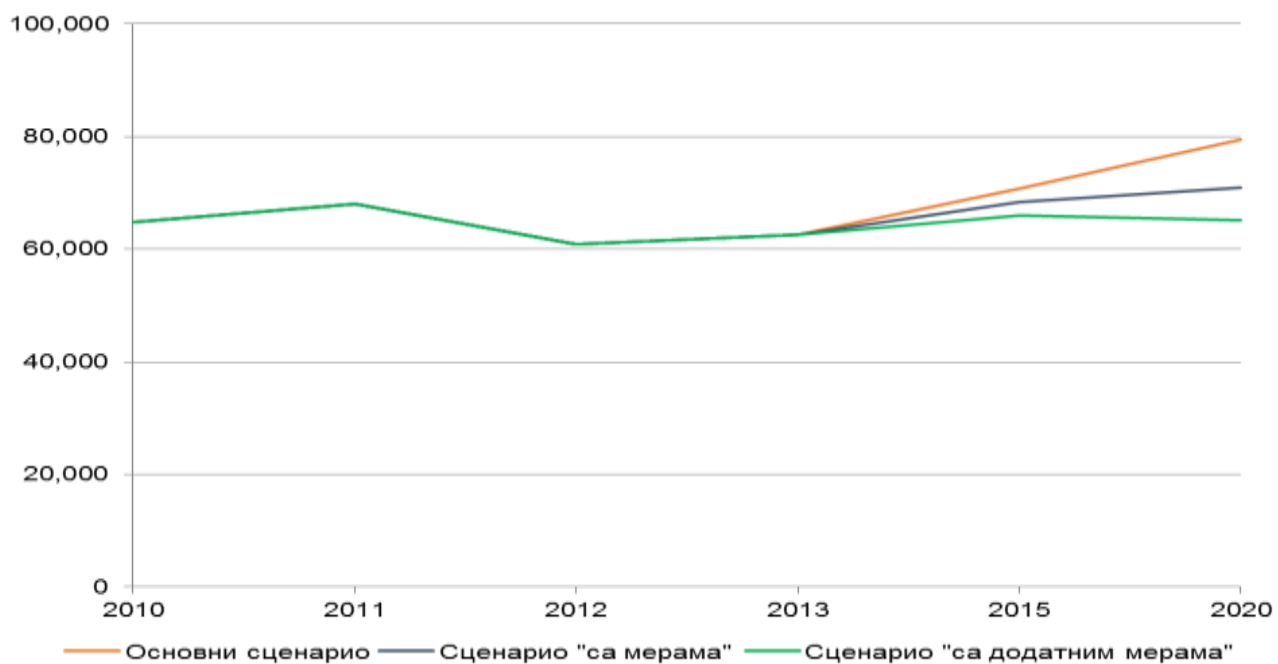
Слика 1.1. Емисије гасова са ефектом стаклене баште, по секторима, за 1990. годину и период 2010–2013.

Слика 1.2. Емисије гасова са ефектом стаклене баште и одстрањене количине, по гасовима, за период 2010–2013. (Gg CO_{2eq})

BuR

Укупне емисије ($Gg\ CO_2eq$)	2015.	2020.
Основни сценарио	70.783,23	79.442,37
Сценарио „са мерама”	68.410,42	70.966,54
Сценарио „са додатним мерама”	66.015,15	65.164,09

Слика 1.3. Укупан тренд емисија GHG и пројекција за период 2010–2020. за три сценарија, $Gg\ CO_2eq$

Finansiranje, institucionalni kapaciteti i tehnologije

- Jasno preciziranje nadležnosti:
 - Kreiranje strateškog/zakonodavnog okvira
 - Prikupljanje i obrada podataka o emisijama (GHG Inventar);
 - Davanje podataka/izveštavanje
 - Monitoring i verifikacija
 - Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine
 - Agencija za zaštitu životne sredine
- Radna grupa za izradu SNC/BuR dokumenata;
- Nacionalni savet za klimatske promene (predsedava Ministar poljoprivrede i zaštite životne sredine);
- Formiranje specijalizovanih sektorskih timova za bavljenje inventarom, merama mitigacije i sl. – minimum 4 stručnjaka;

Finansijski okvir:

- Projekti finansirani iz predpristupne pomoći EU (IPA) –
Uspostavljanje sistema za MRV za implementaciju ETS,
Uspostavljanje mehanizma za sprovođenje MMR, Strategija za
klimatske promene itd.
- ECRAN (Environment and Climate Regional Accession
Network)
- GEF/UNDP projekti –
 - izveštavanje prema UNFCCC,
 - “Održivi saobraćaj u Beogradu” 2010 – 2014.g,
 - “Urbani razvoj otporan na klimatske promene” (2016 – 2020),
 - *Razvoj tržišta biomase u Srbiji i Unapređenje energetske efikasnosti na lokalnom nivou* (2014 – 2020);
- NAMA projekti – energetika, saobraćaj, građevinarstvo;
- CDM projekti – vetroparkovi, “waste to energy”, postrojenja
na biogas;
- Zeleni klimatski fond?

Unapređeno finansiranje u oblasti klimatskih promena

- Globalni **zeleni klimatski fond**
 - Podrška državama u razvoju i najmanje razvojenim državama
 - Mere mitigacije i adaptacije na klimatske promene
 - Komitovano oko 10 milijardi dolara;
 - Imenovana Nacionalna kontakt osoba za R Srbiju;
 - Mogućnost uspostavljanja Nacionalnog međuresornog tela za odobravanje projekata;
 - Akcenat na direktnom pristupu;
 - Dvadeset akreditovanih implementacionih agencija: UNDP...
 - Mikro projekti (do 10 miliona \$), mali projekti (10-50 miliona \$), srednji projekti (50-250 miliona \$), veliki projekti (preko 250 miliona \$)
 - NAMAs projekti – dobri kandidati;
 - Više informacija: <http://news.gcfund.org/>

Nacionalni internet portal za klimatske promene

www.klimatskepromene.rs

Hvala na pažnji

*Empowered lives.
Resilient nations.*

Miroslav Tadic

Portfolio Manager

United Nations Development Programme

Internacionalnih brigada 69

11000 Belgrade, Serbia

miroslav.tadic@undp.org

Phone: +381 (11) 2856 237

Fax: +381 (11) 3444 300

<http://www.rs.undp.org>